

PIENI JAKAMISTALLOUDEN OPAS

KULUTTAJALIITTO

KONSUMENTFÖRBUNDET

Mitä jakamistalous on

Jakamistalouden määrittely on vaikeaa. Lähtökohtana on, että yksityiset ihmiset jakavat keskenään vajaassa käytössä olevia resurssejaan – kuten tavaroitaan, asuntojaan tai aikaansa. Jakaminen voi tapahtua joko ilmaiseksi tai maksua vastaan.

Jakamistaloutta voivat olla mm.

- ✓ kyydinvälityspalvelut (esim. Uber)
- ✓ kotimajoitus (esim. Airbnb)
- ✓ oman auton vuokraaminen
- ✓ kimpakyydit
- ✓ vertaislainat.

Nykyaikainen jakamistalous perustuu verkkoalustoihin, jotka saattavat tavaroiden ja palveluiden tarjoajat yhteen. Siksi käytetään myös nimitystä alustatalous – alustatalous ei kuitenkaan ole synonyymi jakamistaloudelle, koska alustataloudessa on myös suuria kaupallisia palveluiden tarjoajia. Moni alusta (mm. Uber tai Airbnb) toimii ammattimaisesti ja kaupallisesti.

Jakamistalouden merkitys on kasvanut viime vuosina ja kasvun odotetaan jatkuvan.

Mitä jakamistaloudessa toimivan pitää huomioida

Jakamistalouteen liittyy monia kysymyksiä, esimerkiksi:

- sopimusoikeus
- riitojen ratkaiseminen
- verotus
- vakuutukset
- työoikeus

Sopimusoikeudesta, riitojen ratkaisemisesta ja työoikeudesta löytyy tietoa myöhemmiltä sivuilta.

Verotus

- ✓ Jakamistaloudesta saadusta tulosta pitää maksaa veroa.
- ✓ Verotuksessa voidaan vähentää tulon hankkimisesta aiheutuneet kulut.
- ✓ Joissakin tapauksissa (liikevaihto yli 10 000 €) toiminta voi olla arvonlisäverovelvollista.
- ✓ Lisätietoja saa verottajalta (www.vero.fi).

Vakuutukset

- ✓ Moni jakamistalousalusta tarjoaa tai välittää toimintaan tarvittavia vakuutuksia.
- ✓ Jos alusta ei tarjoa tai välitä vakuutusta, pitää tarkistaa vakuutusyhtiöstä:
 - kattavatko olemassa olevat vakuutukset toiminnan
 - tarvitaanko lisävakuutuksia
 - onko vakuutuksen hinta korkeampi
 - onko toimintaa mahdollista vakuuttaa lainkaan.

Riitojen ratkaiseminen

Jakamistaloudessa varsinaista palvelua koskevan sopimuksen osapuolina ovat yksityishenkilöt. Heidän välisiään riitoja ei käsitellä Kuluttajariitalautakunnassa, jonka käsittely on kuluttajan kannalta maksuton ja riskitön tapa. Yksityisten väliset riidat pitää ratkaista tuomioistuimissa.

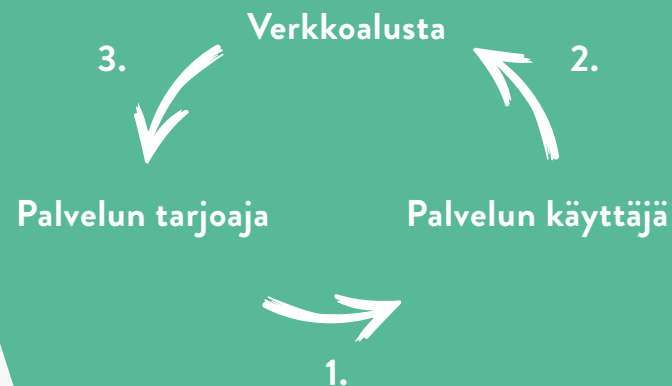
- Tuomioistuinkäsittely on kallista (tuhansia tai kymmeniä tuhansia euroja).
- Yleensä alle 20 000 €:n riitaa ei kannata viedä oikeuteen.
- Välittäjänä toimiva alusta voi auttaa riidanratkaisussa, joten siihen kannattaa turvautua.

Lisäksi voi olla sopimuksia palvelun käyttäjän tai tarjoajan sekä välityspalvelun tarjoajan välillä. Näitä sopimuksia koskevat riidat voidaan usein käsitellä Kuluttajariitalautakunnassa.

Sopimukset jakamistaloudessa

Jakamistalous perustuu sopimuksiin. Yksinkertaisimmillaan on vain yksi sopimus palvelun tarjoajan ja käyttäjän välillä. Palvelua välittävän verkkoalustan asema riippuu siitä, millaista palvelua se tarjoaa. Jos se saattaa pelkästään palvelun käyttäjän ja tarjoajan yhteen, kyseessä on pääasiassa vain yksi sopimus palvelun käyttäjän ja tarjoajan välillä. Jos alusta taas esimerkiksi välittää maksut, määrittää hinnat tai laatii sopimusehdot, kyseessä on kolmesta sopimuksesta muodostuva kokonaisuus:

1. palvelun käyttäjän ja tarjoajan välinen sopimus
2. palvelun käyttäjän ja verkkoalustan välinen sopimus
3. palvelun tarjoajan ja verkkoalustan välinen sopimus

Jakamistalous ja sopimusoikeus

Nykyinen oikeudellinen sääntely ei kaikin osin sovellu jakamistalouteen kovinkaan hyvin. Yksinkertaisimmillaan kyse on kahden yksityishenkilön välisestä sopimussuhteesta, johon yleiset sopimusoikeuden periaatteet soveltuvat hyvin. Usein jakamistaloudessa on kuitenkin mukana myös ammattimaisesti toimiva välittäjä, joka saattaa palvelun tarjoajan ja ostajan yhteen sekä hoitaa maksuliikenteen ja markkinoinnin.

Jakamistalouden oikeuslähteitä

1) lainsäädäntö

- yleinen sopimusoikeudellinen lainsäädäntö (mm. oikeustoimilaki)
- kuluttajansuojalainsäädäntö (erityisesti vertaislainat)
- kaupp- ja vahingonkorvauslait

2) sopimusoikeuden yleiset periaatteet

3) oikeuskäytäntö

- tuomioistuinten ja Kuluttajariitalautakunnan ratkaisut
- ei vielä ole olemassa

4) viranomaisten ohjeet yms.

- ei vielä ole olemassa

5) sopimus

Keskeisin oikeuslähde on luonnollisestikin itse sopimus.

Sopimusoikeuden yleisistä periaatteista

Sopimusoikeuden yleisissä periaatteissa on oikeastaan kyse hyvin yksinkertaisesta asiasta: sopimus sitoo tai toisin sanoin: lupaukset täytyy pitää. Sopimusoikeuden yleiset periaatteet kertovat mitä tapahtuu, jos sopimusta ei noudateta ja määrittelevät sopimuksen kohtuullisuutta.

Sopimus voidaan tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti. Käytännössä sopimus kannattaa tehdä kirjallisena: sen olemassaolo on helpompi todistaa ja sisältö muistaa.

- Muotovaatimuksia ei ole (ei tarvitse allekirjoittaa tai tulostaa paperille) – sähköpostikirjeenvaihto on kätevä tapa tehdä sopimus.

Keskeisintä on kirjata, mistä on sovittu. Esimerkiksi autoa vuokratessa:

- vuokranantaja ja vuokraaja
- auton yksilöintitiedot (malli ja rekisterinumero)
- vuokra-aika (milloin alkaa, milloin päättyy)
- hinta (kiinteä) tai hinnan muodostumisen perusteet (aika, ajetut kilometrit tai näiden yhdistelmä) sekä milloin ja miten se maksetaan.
- tarpeelliset tiedot auton ominaisuuksista ja kunnosta, mukaan lukien viat ja vakuutukset.

Jos jompikumpi osapuolista rikkoo sopimusta, rikkomuksen kohteella on oikeus:

- saada hinnanalennusta
- purkaa sopimus, jos rikkomus on merkittävä
- saada korvausta kärsimästään vahingosta.

Esimerkkejä jakamistaloudesta

Seuraavilla sivuilla käsitellään tarkemmin neljää erilaista jakamistalouden palvelumuotoa. Kaksi niistä liittyy liikkumiseen, yksi majoitukseen ja yksi rahan lainaamiseen. Kolmessa palveluista on mukana kaupallinen verkkoalusta ja yksi toimii epäkaupallisten alustojen pohjalta. Palvelumuodot ovat:

- ✓ autojen vertaisvuokraus
- ✓ kimppakyydit
- ✓ kotimajoitus
- ✓ vertaislainat.

Tunnetuista palveluista ei käsitellä Uberin kaltaisia kyydinvälityspalveluita, koska niiden toiminta on Suomessa toistaiseksi keskeytynyt. Tilanne saattaa muuttua vuoden 2018 heinäkuussa, jolloin liikennepalvelulaki tulee voimaan.

Jakamistalouteen kuuluvat myös erilaiset verkkosivut, joilla sivujen ylläpitäjät tarjoavat erilaista sisältöä. Osa sisällöistä on toisten tuottamaa ja usein ilman lupaa verkkoon ladattua. Tarjolla on kuitenkin runsaasti myös itse tehtyä sisältöä, esimerkiksi kissavideoita.

Autojen vertaisvuokraus

Omaa autoa voi tarjota vuokrattavaksi joko suoraan tai välittäjän kautta (esim. RIDEnRENT, Shareit Blox Car), jotka saattavat auton omistajan ja vuokraajan yhteen.

- Välittäjät huolehtivat auton vakuutusturvasta, joten vuokranantajan ei tarvitse huolehtia siitä.
- Toisaalta välittäjä ottaa oman osansa vuokrahinnasta.

Vuokranantaja on aina vastuussa vuokraajaa kohtaan palvelun virheestä.

- Auton pitää olla luvatus kaltainen ja sovitussa kunnossa.
- Auto pitää luovuttaa sovittuun aikaan.

Toisaalta auton vuokraaja on myös vastuussa omasta toiminnastaan.

- Auto pitää noutaa ja palauttaa sovittuna aikana sovitussa paikassa.
- Vuokraaja on vastuussa auton vahingoittumisesta vuokra-aikana.

Asiasta ei ole lainsäädäntöä, vaan asiaan sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden periaatteita.

Välittäjän vastuu on oikeudellisesti monessa suhteessa epäselvä. Asiasta ei vielä ole lainsäädäntöä eikä oikeuskäytäntöä. Tarjoamansa välityspalvelun osalta välityspalveluntarjoaja on selkeästi vastuussa sekä vuokranantajaan että vuokraajaan nähden. Vuokranantajan sopimusrikkomuksen osalta välityspalveluntarjoajan vastuu on epäselvä.

Kimppakyydit

Auton kimppakäyttö on monimuotoista toimintaa. Olennaista kimppakyydeille on se, että niillä ei tavoitella taloudellista hyötyä – korkeintaan polttoainekulut ja muut mahdolliset suorat kulut jaetaan. Näiden kulujen korvaaminen ei tee toiminnasta luvanvaraista taksiliikennettä eikä näistä korvauksista synny myöskään verotettavaa tuloa. Liikennevakuutuksen ja muiden autoilun vakuutusten kannalta kimppakyydit ovat normaalia auton käyttöä.

Kaikkein perinteisintä on työmatkojen tai säännöllisten harrastusmatkojen kulkeminen kimppakyydillä. Tällaiseen toimintaan ei liity minkäänlaisia sopimuksia, asiat vain vakiintuvat ajan myötä.

Nykyään kimppakyytejä välittää moni verkossa toimiva palvelu. Kimppakyytejä ei ole säännelty mitenkään eikä se ole tarpeellistakaan. Koska kimppakyydit eivät ole maksullista toimintaa, sopimukseen perustuvaa vastuutakaan ei synny. Mahdolliset vahingot korvataan joko vahingonkorvauslain perusteella tai liikennevakuutuksesta.

Kotimajoitus

Maksullisen majoituksen tarjoaminen omassa asunnossa on yleistynyt verkossa toimivien välityspalveluiden (esim. Airbnb) myötä. Välityspalvelun ohella välittäjä tarjoaa palvelun käyttäjälle lisäturvaa, esimerkiksi vakuutuksen.

Kotimajoituksen tarjoamisesta ei ole lainsäädäntöä, vaan siihen sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden periaatteita.

Omassa asumiskäytössä olevan omistusasunnon käyttäminen majoituspalveluun ei ole kiellettyä. Asunto-osakeyhtiössä asuvan on kuitenkin huomattava, että asunnon pääasiallisen käytön tulee olla asumista eikä majoituspalvelua.

Vuokra-asuntoa ei voi käyttää majoituspalvelun tarjoamiseen ilman vuokranantajan lupaa. Luvan puuttumisesta voi olla seurauksena jopa vuokrasopimuksen purkaminen.

Majoituksen tarjoaja on vastuussa majoittujien asunnolle aiheuttamista vahingoista tai heidän naapureille aiheuttamastaan häiriöstä.

Majoituksen välittäjän vastuu on oikeudellisesti monessa suhteessa epäselvä. Asiasta ei vielä ole lainsäädäntöä eikä oikeuskäytäntöä. Tarjoamansa välityspalvelun osalta välityspalveluntarjoaja on selkeästi vastuussa sekä majoittajaan että majoittujaan nähden. Majoittajan sopimusrikkomuksen osalta välityspalveluntarjoajan vastuu on epäselvä.

Vertaislainat

Vertaislaina on yksityishenkilön toiselle yksityishenkilölle myöntämä laina. Lainanantaja hakee tuottoa rahoilleen ja on sijoittanut ne. Lainaaja maksaa lainasta korkoa. Vertaislainamarkkinoilla toimii välittäjiä (esim. Fixura ja Fellow Finance). Yksi laina voi koostua useasta pienemmästä sijoituksesta eri henkilöiltä.

Vertaislainoista säädetään kuluttajansuojalaissa sekä luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetussa laissa.

Vertaislainoihin sovelletaan kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevia säännöksiä. Säännökset koskevat muun muassa:

- ✓ mainontaa ja markkinointia
- ✓ kuluttajille ennen sopimuksen tekoa annettavia ennakkotietoja
- ✓ hyvää luotonantotapaa
- ✓ luottokelpoisuuden tarkistamista
- ✓ lainasopimuksen muotoa (kirjallisena tai sähköisesti pysyvällä tavalla)
- ✓ korkokattoa (alle 2 000 €:n lainat)
- ✓ peruuttamisoikeutta (14 vrk).

Toisin kuin varsinaisiin kuluttajaluottoihin vertaislainoihin ei sovelleta mm. perintälain perintäkuluja koskevia säännöksiä.

Yksityishenkilö työnantajana

Jakamistalouteen kuuluu myös työsuoritusten ostamista toisilta yksityishenkilöiltä. Tällöin on usein kyseessä työsuhde, jossa palvelun ostaja on työnantajana ja palvelun myyjä työntekijänä.

Työsuhteeseen liittyy runsaasti lainsäädäntöä, joka tuo työnantajalle erilaisia velvollisuuksia. Työnantaja on ensinnäkin vastuussa työturvallisuudesta.

Työnantajan on myös maksettava työeläkevakuutusmaksua (palkka vähintään 58,19 €/kk) sekä tehtävä verottajalle ilmoitus maksetuista palkoista. Lisäksi hänellä voi maksetuista palkoista (1 200–1 500 €/v) riippuen olla velvollisuus ennakonpidätyksen tekemiseen, sairausvakuusmaksun maksamiseen ja työtapaturvakuutuksen hankkimiseen.

Työntekijän vastuu hänen työnantajalleen aiheuttamasta vahingosta on normaalia lievempi: vahingonkorvausvelvollisuutta ei ole, jos huolimattomuus on ollut lievää.

Lisätietoja

Henkilökohtaista puhelin- ja sähköpostineuvontaa jakamistalouteen liittyvissä asioissa saat esimerkiksi liittymällä Kuluttajaliiton jäseneksi osoitteessa

www.kuluttajaliitto.fi/jasenyys/liity/.

Jäsenmaksu vaihtelee paikallisyhdistyksittäin mutta on yleensä noin 15 euroa vuodessa. Voit liittyä myös soittamalla Kuluttajaliiton vaihteeseen 09 454 2210.

Kuluttajaliitto –
Konsumentförbundet ry

Paciuksenkatu 19
00270 Helsinki
Puh. 09 454 2210
info@kuluttajaliitto.fi
www.kuluttajaliitto.fi

2017

    Kuluttajaliitto

KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

ISBN 978-952-9787-59-3 (nid.)

ISBN 978-952-9787-60-9 (pdf)